

Sarcòfag cristià trobat a Barcelona

En terrenys situats al carrer de Manresa, vora la Granvia Laietana, propietat de dona Teresa Amatller, el cognom de la qual va repetides vegades unit a les coses de cultura, hom ha descobert a uns tres metres de fondària, un interessant sarcòfag cristià. El massís de terra en què es troba era un vell terraplè fet per a aixecar el nivell dels terrenys baixos i humits del lloc, que s'eleva poc sobre el nivell del mar.



Fig. 210. — Sarcòfag cristià trobat a Barcelona

El nou sarcòfag té una cara enterament esculturada (fig. 210) que Mn. J. Gudiol ha descrit així:

Començant per la part esquerra, hi apareix una figura d'home abillat a la romana, amb mantell i túnica, el qual dirigeix sa dreta a una forma avui fragmentària, sota la qual hom veu agenollada una fembra, en posa d'implorar qualche cosa del primer personatge. És aquesta la manera ordinària com els cristians representaven la resurrecció de Llätzer, símbol a la vegada de la resurrecció de Crist i de la final dels homes. Seguidament s'hi descobreix una agrupació de tres figures, totes d'un mateix tamany, de les quals la del davant és com forçada per les altres dues que li fan costat i resten un poc retirades. Generalment es creu que un tal assumpte al·ludeix a la detenció de sant Pere abans del seu martiri, al·ludint també a les persecucions sofertes per l'Església i les temptacions que sobrevenen a l'ànima humana mentre està en la terra de viadora. Segueix una agrupació de dues figures, les quals tenen en llur presència altra més petita que està com oferta per una d'aquelles a l'altra, la qual li posa les mans sobre del cap, fent-se així referència a la curació del cec de naixement obrada per Crist, i essent simbolització de la llum vinguda al món amb el naixement del Salvador, la qual guia a tot home vingut en aquest món, i rentat pel Sant Baptisme. Ve immediatament ocupant la part central del sarcòfag, una fembra amb els braços extesos, en actitud d'orant, al·ludint a l'Església que implora les benediccions del cel sobre els seus fills i objecte de les persecucions mundanals. També podria veure's en aquesta figura una referència a la casta Susanna, que fou objecte de l'acusació calumniosa i que fou providencialment deslliurada de la mort pel profeta Daniel. Li fa costat en el mateix relleu, una escena amb dos personatges, els quals tenen a llurs peus una figura de dona de relativament petit tamany, la qual està postrada en actitud suplicant, referint-se tot a la curació de la dona que patia el flux de sang, obrada per Crist, conforme refereix el sant Evangeli. Ve immediatament una altra agrupació, també amb tres figures totes d'home, de les quals una està en actitud de beneir quelcom que li presenta un dels personatges que li fan costat a sa dreta: cal aquí reconèixer l'episodi evangèlic de la multiplicació dels pans i dels peixos, la qual és simbòlica al·lusió a la santa Eucaristia. En darrer lloc s'hi veu l'agrupació de dues figures, de les quals la una dirigeix sos braços sobre una mena d'olles, que, en nombre de tres, estan als seus peus: certament s'hi ha d'entendre significada lac onversió de l'aigua en vi, miraculosament obrada pel Redemptor en les Bodes de Canà de Galilea, amb la qual també s'hi significa el Sagrament Eucarístic.

Els costats i també el revés del sarcòfag són llisos; amida aquest 1'20 m. de llargada, 0'47 m. d'amplada i 0'41 d'alçària. Aquestes dimensions indiquen prou bé, el mateix que la cavitat interior—que fa 1'03 m. de llargada, per 0'32 d'amplada i 0'32 d'alçària—que es tracta d'una sepultura de relativament petita dimensió; tota vegada que els més dels enterraments per l'estil arriben a fer pels voltants de dos metres de llargària. Les figures majors del sarcòfag fan uns 34 cm.

Enterraments cristians a Empúries

S'han seguit trobant en la superfície els habituals enterraments de *tegula* plana romana en forma de teulada a dues aigües i de pedra que forma amb petites parets una caixa rectangular coberta de lloses. Algunes d'elles assenyalen en el costat Oest la forma de la testa. Unes són construïdes en sec, altres amb morter i constitueixen un veritable sarcòfag d'obra. Una d'elles és enlluïda en son interior i pintada de vermell. Hi ha també l'enterrament d'àmfores aplicat a un infant, format d'un vas trencat per sa punxa i tornat a afegir, i tapats els forats amb terra pastada.

Entre elles es remarca la d'un infant més petit tancat entre dos *imbrices*. Totes guarden l'habitual orientació de N. a S. Els enterraments, com és usual, no contenen objectes de cap mena. Un d'ells conté, a més d'un cadàver d'un adulte, el d'un infant.

El capitell bizantí del Museu de Palma de Mallorca

Es guarda al Museu Episcopal de Palma de Mallorca el capitell cúbic bizantí que reproduïm (fig. 211). Procedeix de l'antic Hospital de Santa Caterina, del carrer del Sitjar de Palma, on serví de pila beneitera. Avui encara al Museu mallorquí se'l qualifica de *pila* de marbre (1). La part inferior del capitell és circular; la superior, quadrada, i fa 0'77 m. de costat; l'alçada és de 0'64 m. Té en una de les cares una mènsula composta de forma anàloga a les romanes, encara que rústicament executada i a propòsit per a sostenir les *traves* o bigues que feien de tirants. Voreja la part superior i inferior i les quatre arestes una franja omplerta d'una tija amb fulles de forma lanceolada, oposades, que terminen en els centres, dalt i baix del capitell, en una forma d'espiral o en una flor cruciforme. En el centre de les cares hi ha una gran fulla de cinc lòbuls simètrica, amb els nervis perfectament acusats. Corona el capitell una motllura aplanada que forma un àbac. La forma general és la del capitell cúbic bizantí, i sa decoració sembla la d'un grup de capitells bizantins que es troben per tota l'àrea dels dominis de Justinià, que tenen en cada cara una flor entre dues fulles simètriques com els de Sant Vital de Ravenna (2), els de la catedral de Parenzo (3) i el de Cartago, conservat a la mesquita de Sidi-Okba de Kairouan (4), dels quals el nostre capitell és una derivació rústega i degenarada en l'època. Un capitell quasi igual fou trobat l'any 1916 en les excavacions fetes en el segon pati del Serrall de l'antic palau de Constantinoble (5). Gerola en publica un altre d'anàleg procedent de Paljani (Temene, Creta) (6). Altres capitells de forma més acurada es troben en diverses parts del món bizantí, àdhuc d'Itàlia.

L'additament de mènsules per a donar més ample sosteniment a les bigues és un fet usual en l'art bizantí; tal es veu en els capitells de les columnes interiors en les galeries de Santa Sofia a Constantinoble.

(1) La llegenda que en el Museu de Palma acompanya el capitell que estudiem, dona dades sobre la seva procedència apart d'una descripció geomètrica i arqueològica extremadament pintoresques:

«Pila de marmol ordinario, de forma prismática y cónica truncada inversa (sic), con base menor circular y la superior cuadrada, que mide 77 x 77 centímetros con 64 de altura; ornamentada en muy bajo relieve al estilo románico o bizantino romano (sic). Procede del antiguo Hospital de Sta. Catalina de la calle del Sitjar. Fué depositada, a ruego del Director del Museo Arqueológico Luliano, por la Excm. Diputación Provincial mediante resguardo.»

Pot consultar-se sobre aquesta qüestió: *Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana*, volum X, 1903 a 1904, p. 201. — Sobre l'Hospital de Sta. Caterina, *ibid.*, p. 365; volum XV, pp. 116 i 170; DAMETO, MUT, ALEMANY, MORAGUES i BOVER: *Historia General del Reino de Mallorca*, volum III (Palma, 1841), p. 717. — FURIO: *Panorama Optico-Histórico-Artístico de las Islas Baleares*. Palma, 1840, p. 89.

(2) RIVOIRA: *Le Origini della Architettura Lombarda*, volum I, p. 61, fig. 89.

(3) *Id.*, p. 88, fig. 137.

(4) DIEHL: *Justinien et la civilisation byzantine au VIe siècle*. París, 1901, p. 66.

(5) EBERSOLT: *Mission archéologique de Constantinople*. París, 1921, p. XXIV, fig. 2.

(6) GEROLA: *Monumenti Veneti nell'Isola di Creta*. Venècia, 1908, fig. 126.